

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ І АУДИТУ**

**Кафедра обліку у
виробничій сфері**

Міждисциплінарна курсова робота

на тему:

***Облік і аналіз витрат періоду
операційної діяльності***

Студента 5 курсу групи ОІСм-11
Спеціальність 8.03050901 «Облік і аудит»
Березовського О.М.

Керівник: Муравський В. В. _____

_____ (посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Тернопіль, 2016

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Сутність та класифікація витрат підприємств	5
2. Облік адміністративних витрат	11
3. Облік витрат на збут	17
4. Методика обліку інших операційних витрат	23
5. Аналіз витрат періоду операційної діяльності.....	28
Висновки.....	33
Список використаних джерел.....	35
Розрахункова частина.....	37

ВСТУП

Підприємства в процесі своєї діяльності прагнуть отримати якнайбільший прибуток. Кожен суб'єкт господарювання намагається не тільки реалізувати свою продукцію (роботи, послуги) за вигідною і високою ціною, але і скоротити свої витрати. Якщо зазначений спосіб збільшення доходів підприємства в більшій мірі залежить від зовнішніх умов діяльності суб'єкта господарювання, то зменшення витрат – практично виключно від дій підприємства, а саме від організації процесу виробництва, порядку його відображення в обліку, проведенні ефективного аналізу і прийняття на цій основі виважених управлінських рішень.

Методика обліку витрат періоду операційної діяльності значною мірою залежить від організаційної структури підприємства, його розмірів, в деякій мірі на такі витрати впливають особливості галузі, в якій функціонує суб'єкт господарювання.

З приведенням національної системи бухгалтерського обліку у відповідність до вимог ринкової економіки і міжнародних стандартів змінилися методологічні основи формування витрат періоду операційної діяльності і їх відображення в системі бухгалтерському обліку.

На сьогоднішній день методика обліку й аналізу витрат підприємства потребує удосконалення відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Зокрема, дослідження потребують: організація обліку витрат за елементами; порядок розподілу витрат періоду між видами продукції з метою формування повної собівартості; відображення облікової інформації про витрати періоду у звітності для прийняття ефективних управлінських рішень; порядок здійснення економічного аналізу витрат періоду операційної діяльності тощо.

Облік і аналіз витрат досліджували такі науковці, як М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, З.В. Задорожний, Я.Д. Крупка, Ю.С. Ігуманов, К.Ф. Лученко, Г.О. Партин, В.Г. Сопко, Б.Ф.Усач, Т.В. Савицька, А.М.

Турило, А.А. Турило, І.М. Яцків, та ін. Важливу роль у розвитку та вдосконаленні такої ділянки обліку й аудиту відіграють накові роботи зарубіжних авторів, зокрема М. Ван Бреда, Е. Хендріксена, М. Метьюса, В. МакКензі, Дж. Ріса, Р. Витоні, К. Друрі. Однак окремі питання обліку та економічного аналізу витрат періоду операційної діяльності потребують подальших досліджень. Тому метою написання курсової роботи є дослідження та вдосконалення методичних і організаційних засад бухгалтерського обліку та аналізу витрат періоду операційної діяльності, а також розробка пропозицій для забезпечення ефективного управління цими витратами на підприємстві.

1. СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ

Витрати виробництва – одна з найважливіших категорій господарювання. Без витрат неможливе здійснення виробництва, оскільки вони є його передумовою. Одночасно витрати виступають як базис конкуренції: в умовах конкурентної боротьби виграє той, хто постійно знижує свої витрати. Тобто витрати суттєво впливають на те, чи залишиться підприємство на даному ринку взагалі, чи буде змушене покинути його.

Сучасні вчені-економісти, зокрема Б. Нідлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл під витратами розуміють зменшення чи інше витрачання активів або виникнення заборгованості (пасивів), або ж поєднання одного й іншого в результаті поставки чи виробництва товарів, надання послуг, здійснення інших видів діяльності, які є основним напрямком роботи даної господарської одиниці.

В свою чергу, Е.С. Хендріксен і М.Ф. Ван Бреда вважають, що витрати – це використання або споживання товарів і послуг у процесі одержання доходу [5, 58]. К. Друрі визначає термін «витрати» як засоби, що витрачено на одержання прибутку. Дане тлумачення є одностороннім, адже здійснюється ототожнення витрат з використанням фінансових ресурсів.

Таким чином, економічне розуміння витрат базується на проблемі обмеженості ресурсів і можливості їхнього альтернативного використання. Застосування ресурсів у одному виробничому процесі виключає можливість їхнього використання за іншим призначенням. Економічні витрати будь-якого ресурсу, що застосовується у виробничому процесі, рівні його цінності при найкращому з усіх можливих варіантів використання.

Нині в Україні з набуттям чинності національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (далі – П(С)БО) змінився підхід до визнання витрат, порівняно із їх трактуванням до 2000 р. Відповідно до П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», витратами вважають зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення

зобов'язань, які зумовлюють зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). В даному визначенні сутність витрат виражається не через їх економічну природу, а через наслідки операцій з активами та капіталом для фінансово-майнового стану підприємства.

Таким чином, поняття витрат в бухгалтерському розумінні відрізняють від витрат в економічному тлумаченні. Так, під економічними витратами розуміють «затрати втрачених можливостей», тобто суму грошей, яку можна отримати при найбільш вигідному із всіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів. Тобто, економічні витрати будь-якого ресурсу обраного для виробництва продукції дорівнюють його вартості при найкращому із всіх можливих варіантів використання. Поняття економічних витрат обумовлено обмеженістю ресурсів у порівнянні з кількістю варіантів їх використання. З бухгалтерської точки зору витрати – це тільки конкретні витрати ресурсів. Дане тлумачення базується на ресурсному розумінні природи господарства, не беручи до уваги інші аспекти.

В бухгалтерському обліку витрати відображаються при дотриманні певних умов:

а) повинно відбуватися зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства, крім зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками;

б) можлива достовірна оцінка суми витрат. Оцінка витрат відбувається на підставі положень національних стандартів.

Важливе значення для обліку витрат відіграє їх класифікація. В залежності від характеру та видів діяльності витрати класифікують на витрати звичайної діяльності та надзвичайні витрати (рис. 1).

Слід відмітити, що у зв'язку з прийняттям 07.02.2013 нового П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», надзвичайна діяльність не виділяється окремим рядком у Звіті про фінансові результати.

Рис. 1. Поділ витрат підприємства.

Основною нормативною базою, яка регламентує організацію обліку витрат на визначення собівартості продукції є П(С)БО 16 «Витрати», П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності.» тощо. З урахуванням вимог стандартів бухгалтерського обліку міністерствами і відомствами затверджено ряд галузевих методичних рекомендацій щодо формування собівартості, які враховують структурні, економічні та інші особливості функціонування відповідних видів бізнесу. Зокрема, розроблено Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, які затверджені Наказом Міністерства промислової політики України від 9 липня 2007 року № 373.

Зазначеними Методичними рекомендаціями передбачена класифікація витрат, що здійснюється з метою раціональної організації планування, бухгалтерського обліку, калькулювання та аналізу витрат, за такими ознаками (рис. 2).

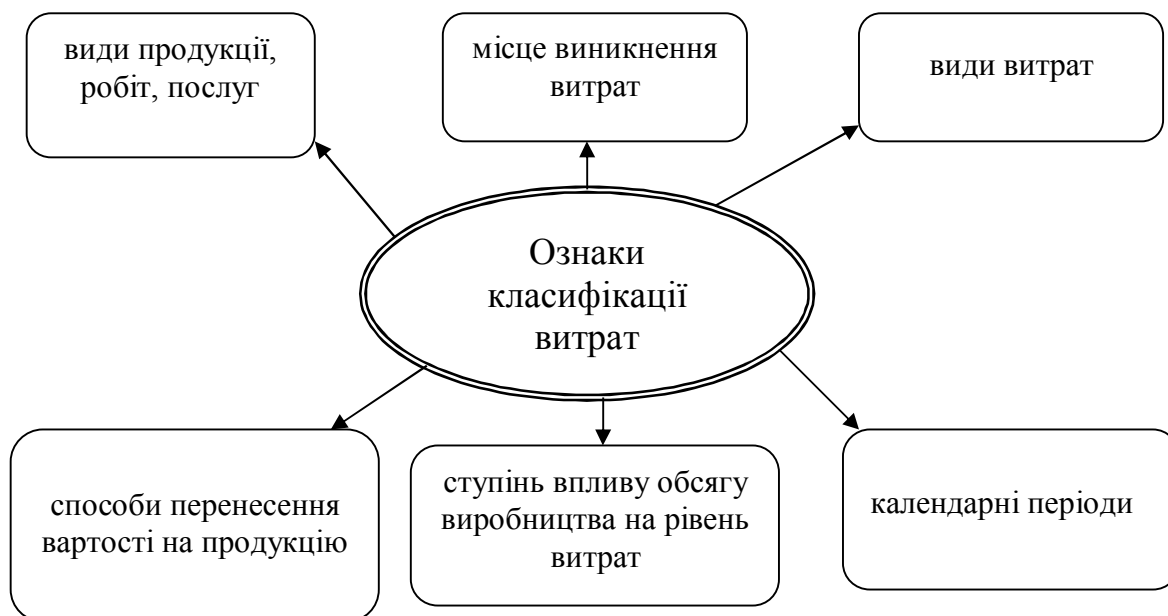

Рис. 2. Ознаки, за якими здійснюється класифікація витрат відповідно до Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) [9].

За місцем виникнення витрати на виробництво групуються за цехами, дільницями, службами та іншими адміністративно відокремленими структурними підрозділами виробництв.

Залежно від характеру та призначення виконуваних процесів виробництво поділяється на: основне, допоміжне і непромислове господарство. До основного виробництва належать цехи, дільниці, що беруть безпосередню участь у виготовленні продукції. Допоміжне виробництво призначене для обслуговування цехів основного виробництва: виконання робіт по ремонту основних фондів, забезпечення інструментом, запасними частинами для ремонту устаткування, різними видами енергії, транспортними та іншими послугами. До нього належать ремонтні цехи, експериментальні, енергетичні, транспортні та інші підрозділи.

До непромислового господарства належать: неза заводський транспорт, житлово-комунальне господарство та культурно-побутові заклади, підсобні сільськогосподарські підприємства та інші структурні підрозділи, які не беруть участі у виробництві товарної продукції.

Усі витрати на виробництво включаються до собівартості окремих видів продукції, робіт і послуг (у тому числі окремих виробів, виготовлених за індивідуальними замовленнями) чи груп однорідних виробів.

За видами витрати класифікуються за економічними елементами та за статтями калькуляції. Під елементами витрат розуміють економічно однорідні види витрат. Витрати за статтями калькуляції - це витрати на окремі види виробів, а також витрати на основне і допоміжне виробництво.

За способами перенесення вартості на продукцію витрати поділяються на прямі та непрямі. До прямих витрат належать витрати, пов'язані з виробництвом окремих видів продукції (на сировину, основні матеріали, покупні вироби і напівфабрикати тощо), які можуть бути безпосередньо включені до їх собівартості. До непрямих витрат належать витрати, пов'язані з виробництвом кількох видів продукції (витрати на утримання та експлуатацію устаткування, загальновиробничі, загальногосподарські

витрати), що включаються до собівартості за допомогою спеціальних методів. Непрямі витрати утворюють комплексні статті калькуляції (тобто складаються з витрат, що включають кілька елементів), які відрізняються за їх функціональною роллю у виробничому процесі.

За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат витрати поділяються на умовно-змінні та умовно-постійні. До умовно-змінних витрат належать витрати, абсолютна величина яких зростає із збільшенням обсягу випуску продукції і зменшується із його зниженням. До умовно-змінних витрат належать витрати на сировину та матеріали, покупні комплектуючі вироби, напівфабрикати, технологічне паливо й енергію, на оплату праці працівникам, зайнятим у виробництві продукції (робіт, послуг), з відрахуваннями на соціальні заходи, а також інші витрати.

Умовно-постійні - це витрати, абсолютна величина яких із збільшенням (зменшенням) випуску продукції істотно не змінюється. До умовно-постійних належать витрати, пов'язані з обслуговуванням і управлінням виробничою діяльністю цехів, а також витрати на забезпечення господарських потреб виробництва.

Витрати на виробництво поділяються за календарними періодами на поточні та одноразові. Поточні, тобто постійні, звичайні витрати або витрати, у яких періодичність менша ніж місяць. Одноразові, тобто однократні, витрати або витрати, які здійснюються періодично (періодичність більша ніж місяць) і спрямовуються на забезпечення процесу виробництва протягом тривалого часу.

Витрати, що включаються до собівартості продукції (робіт, послуг), групуються за такими елементами:

- матеріальні витрати
- витрати на оплату праці
- відрахування на соціальні заходи
- амортизація основних фондів та нематеріальних активів
- інші витрати.

Це групування є єдиним для всіх підприємств.

Витрати підприємства регулюються також Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, та на відмінну від доходів витратам не присвячене окреме МСБО. Певні основи даного поняття розкриті у Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів», Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби», МСБО 18 «Дохід», МСБО 23 «Витрати на позики», МСБО 38 «Нематеріальні активи» та ін. Відповідність вітчизняних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку щодо обліку витрат підприємства згруповано та представлено нами у табл. 1.

Таблиця 1

Вітчизняні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку щодо обліку витрат підприємства

Вітчизняна практика		Міжнародна практика	
Номер	Назва	Номер	Назва
П(С)БО 16	«Витрати»	МСБО 1	«Подання фінансових звітів»
П(С)БО 1	«Загальні вимоги до фінансової звітності»		

У Наказі про облікову політику будь-якого підприємства повинні передбачатися питання щодо бухгалтерського обліку витрат періоду. Обираючи елементи облікової політики стосовно витрат діяльності, особливу увагу слід звернути на вибір класу рахунків для обліку витрат діяльності.

2. ОБЛІК АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» до адміністративних витрат відносяться загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством.

Аналітичний облік адміністративних витрат організовується за статтями витрат та за економічними елементами.

Організація аналітичного обліку адміністративних витрат за економічними елементами передбачає розподіл витрат за такими розрізами: матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрат.

Згідно з П(С)БО 16 «Витрати» та Податковим кодексом України до адміністративних витрат підприємства відносяться:

- 1) загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо);
- 2) витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу;
- 3) витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона);
- 4) винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо);
- 5) витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні, телекс, факс тощо);
- 6) амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;
- 7) витрати на врегулювання спорів у судових органах;
- 8) податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг);
- 9) плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків, а також витрати, пов'язані з купівлею-продажем валюти;
- 10) інші витрати загальногосподарського призначення .

Враховуючи це, а також, що частка адміністративних витрат у загальній сумі витрат постійно зростає, виникає необхідність подальших досліджень удосконалення їх обліку і розподілу.

Структура адміністративних витрат обмежується переліком статей витрат, що характеризують процес обслуговування та управління підприємством. Оскільки існуюча номенклатура віднесених до адміністративних статей витрат не є науково обґрунтованою і важко зрозуміти критерій їх виділення, тому підприємства самостійно повинні розробляти класифікацію витрат на основі класифікації, рекомендованої П(С)БО 16 «Витрати».

М.С.Пушкарем, який, зокрема, зазначив, що наведений у П(С)БО 16 «Витрати» перелік складових адміністративних витрат обґрунтований на чисто бухгалтерському підході до проблеми відображення витрат, пов'язаних із утриманням персоналу адміністрації, і господарськими витратами, послугами різних кредиторів та податками. Розширена номенклатура статей адміністративних витрат забезпечить керівництво повнішою і детальнішою інформацією про витрати, сприятиме скороченню останніх.

Особливу групу утворюють витрати з управління підприємством та адміністративні витрати з обслуговування виробничого процесу. Згідно П(С)БО 16 до адміністративних витрат відносяться витрати, пов'язані з управлінням та організацією діяльності підприємства, які не включаються до собівартості реалізованої продукції. Ці витрати в обліку списуються на фінансові результати і покриваються валовим прибутком. При збитковості підприємств, вони збільшують валові збитки і невідомо за якими видами продукції вони покриваються у виручці та ціні реалізації, а по яких – ні. Отже, виникає потреба в інформації про величину цих витрат в собівартості продукції.

Більшість вчених зазначають, що загальногосподарські витрати як і загальновиробничі мають відношення до основного виробництва, заради якого створюється підприємство. Дана проблема полягає у недостатній

опрацьованості окремих положень організації обліку та розподілу адміністративних витрат на підприємствах. Облік адміністративних витрат у сучасних умовах вимагає нових підходів до вибору ознак їх класифікації, які дозволяють організувати систему управління витратами.

Адміністративні витрати з метою визначення повної собівартості слід розподіляти між видами продукції. Г. О. Партин пропонує витрати на управління розподіляти пропорційно кількості працівників, заробітній платі, годинам праці, витрати на оренду, страхування, опалення і освітлення, пропорційно площі будівлі [14, с.164].

Н.С. Андрющенко зазначав, що проміжними об'єктами розподілу адміністративних витрат мають бути лише виробничі підрозділи, так як витрати допоміжних підрозділів в кінцевому результаті включаються в собівартість виробленої продукції і розподіл адміністративних витрат ще й на ці підрозділи призведе до подвійного їх включення в собівартість продукції [1]. Кінцевими ж об'єктами розподілу адміністративних витрат є окремі види продукції.

Вважаємо, що доцільним є розподіл адміністративних витрат на окремі види виробленої продукції пропорційно прямим витратам, що забезпечить отримання повної інформації про собівартість реалізованої продукції. Приведені ознаки класифікації цих витрат дають змогу досягти раціональності у їх розподілі.

Постійне зростання питомої ваги адміністративних витрат у загальній сумі витрат підприємств обумовлює необхідність розробки нових удосконалених методик їх обліку та контролю для подальшого вдосконалення процесу управління фінансово-господарською діяльністю підприємств.

Рахунок 92 «Адміністративні витрати» призначений для відображення загальногосподарських витрат, пов'язаних з управлінням та обслуговуванням підприємства. За дебетом рахунку 92 «Адміністративні витрати»

відображаються суми визнаних адміністративних витрат, тобто їх збільшення, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Облік адміністративних витрат може вестися як з використанням рахунків 8 класу так і без рахунків 8 класу.

Типова кореспонденція рахунків з обліку адміністративних витрат наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Типові бухгалтерські проводки з обліку адміністративних витрат

№ з/п	Зміст господарської операції	Коресп. рахунків	
		Дт	Кт
1	2	3	4
1.	Нарахована амортизацію по основних засобах і нематеріальних активах адміністративного призначення	92	13
2.	Віднесено виробничі запаси на адміністративні витрати	92	20
3.	Списані малоцінні та швидкозношувані предмети адміністративного призначення	92	22
4.	Оплачені адміністративні витрати із каси підприємства	92	30
5.	Оплачені адміністративні витрати із банку підприємства	92	31
6.	Списано витрати по відрядженню на адміністративні витрати	92	372
7.	Віднесено частину витрат майбутніх періодів на адміністративні витрати	92	39
8.	Проведено нарахування на заробітну плату до фонду забезпечення виплати відпусток	92	471
9.	Віднесено вартість робіт і послуг підрядників на адміністративні витрати	92	63
10.	Нарахована заробітна плата працівникам адміністративного персоналу	92	66
11.	Проведено нарахування на заробітну плату єдиного соціального внеску	92	65
12.	Віднесено на адміністративні витрати вартість робіт і послуг, виконаних дочірніми підприємствами	92	685
13.	Віднесено на адміністративні витрати суми витрат за елементами (за умови використання рахунків 8	92	80, 81, 82, 83,

	класу)		84
14.	Списано адміністративні витрати на фінансові результати	791	92

Підприємства дуже часто вдаються до зменшення частки адміністративних витрат, щоб знизити повну собівартість одиниці продукції. Адже, зменшення матеріальних ресурсів для зниження витрат підприємства – це не завжди обґрунтований і бажаний процес в діяльності підприємства. Тож чи не єдиним варіантом залишається зменшення адміністративних витрат. Але, мова повинна йти не про економію адміністративних витрат, а про створення оптимального рівня витрат для кожного окремого підприємства. Безумовно, адміністративні витрати впливають на загальні витрати по підприємству, але необхідно пам'ятати, що вони не відносяться до складу виробничої собівартості продукції. Ці витрати щомісячно зменшують фінансовий результат і списуються на Дебет рахунка 79 «Фінансові результати».

Планування адміністративних витрат доцільно проводити за кожним центром відповідальності, враховуючи їх постійний характер та наявність змінної частини в окремих статтях.

Ведення обліку адміністративних витрат за центрами відповідальності та загальний кошторис адміністративних витрат за певний період часу служать вихідною інформацією для матеріального заохочення працівників підрозділів за економію і раціональне використання адміністративних витрат та забезпечують інформацією керівництво щодо застосування санкцій до винуватців у перевищенні планових сум адміністративних витрат. Тож, при прийнятті рішення про зменшення витрат на адміністративні потреби слід бути обачливим і необхідно прослідкувати реакцію на підприємстві, щоб вдало оперувати ситуацією.

Основними умовами ефективного функціонування механізму управління адміністративними витратами підприємств є:

- готовність керівництва підприємства до певних змін і роботи в нових умовах господарювання;
- наявність менеджменту, який здатен результативно проводити процес управління витратами;
- наявність нормативно-правової бази, яка б окреслила головні аспекти функціонування цього механізму.

3. ОБЛІК ВИТРАТ НА ЗБУТ

До 2000 р. витрати на збут обліковувалися в складі накладних витрат. На необхідність виділення витрат на збут зі складу накладних витрат вказувало багато науковців.

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» витрати на збут не включаються до собівартості продукції (товарів, робіт, послуг).

Витрати на збут включають такі витрати, пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг):

- витрати пакувальних матеріалів для затарювання готової продукції на складах готової продукції;
- витрати на ремонт тари;
- оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут;
- витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг);
- витрати на передпродажну підготовку товарів;
- витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;
- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг (операційна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, охорона);
- витрати на транспортування, перевалку і страхування готової продукції (товарів), транспортно-експедиційні та інші послуги, пов'язані з транспортуванням продукції (товарів) відповідно до умов договору (базису)

поставки;

- витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;
- витрати на страхування призначеної для подальшої реалізації готової продукції (товарів), що зберігається на складі підприємства;
- витрати на транспортування готової продукції (товарів) між складами підрозділів (філій, представництв) підприємства;
- інші витрати, пов'язані зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг [88].

Відповідно до Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції до витрат на збут належать такі витрати:

1) витрати на утримання підрозділів підприємства, що пов'язані із збутом продукції:

- на оплату праці та комісійні винагороди працівникам підрозділів, продавцям та торговим агентам, що забезпечують збут продукції;
- відрахування на соціальні заходи;
- витрати на телекомунікаційні послуги;
- витрати на оплату службових відряджень працівників, зайнятих збутом продукції у межах норм, встановлених законодавством;
- витрати на матеріали, канцелярські товари тощо;
- витрати на оплату працівникам, пов'язаним із збутом продукції, перших п'яти днів тимчасової непрацездатності;

2) витрати на утримання, ремонт та експлуатацію основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів, пов'язаних зі збутом продукції:

- на технічний огляд, технічне обслуговування, ремонт та утримання у робочому стані основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, пов'язаних зі збутом продукції;
- на оплату праці робітників, зайнятих обслуговуванням та ремонтом основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів;
- відрахування на соціальні заходи;

- вартість спожитих електроенергії, матеріалів, запасних частин, мастильних та обтиральних матеріалів, води, пари та інших видів енергії;
 - амортизаційні відрахування від вартості основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів;
 - сума сплачених орендарем платежів за користування наданими в операційну оренду основними засобами, іншими необоротними матеріальними активами та нематеріальними активами;
 - витрати зі страхування майна;
 - на оплату послуг сторонніх організацій, пов'язаних з технічним обслуговуванням і ремонтом основних засобів;
- 3) витрати, пов'язані з транспортуванням, перевалкою та страхуванням готової продукції:
- на відшкодування транспортних, перевалочних і страхових витрат постачальника, що включаються до ціни продукції згідно з базисом поставки, передбаченим угодою сторін;
 - на страхування ризиків транспортування продукції та на страхування небезпечних вантажів;
 - витрати зі страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, що перебувають у складі основних засобів, пов'язаних із збутом продукції;
 - на оплату послуг транспортно-експедиційних та посередницьких організацій (включаючи комісійну винагороду), вартість яких включається до ціни продукції згідно з базисом поставки, передбаченим угодою сторін;
 - витрати на транспортування готової продукції між складами підрозділів (філій, представництв) підприємства;
 - на страхування призначеної для подальшої реалізації готової продукції (товарів), що зберігається на складі підприємства.
 - витрати на оплату послуг сторонніх організацій на транспортування продукції;

4) витрати, пов'язані з забезпеченням правил техніки безпеки та охорони праці:

- на оплату праці працівників, зайнятих забезпеченням нормальних умов праці та правил техніки безпеки, що забезпечують збут продукції;
- відрахування на соціальні заходи;
- на матеріали, мило та мийні (знешкоджувальні) засоби, паливо й енергію, що використовуються для забезпечення охорони праці;
- на придбання спеціалізованої літератури, на навчання та інструктаж з питань охорони праці;
- на проведення щеплень, придбання аптечок з набором медикаментів для надання медичної допомоги;
- витрати на проведення атестації робочих місць на відповідність їх нормативним актам з охорони праці;
- на оплату послуг сторонніх організацій з охорони праці;

5) фактичні витрати на гарантійний ремонт та гарантійне обслуговування продукції або гарантійні заміни проданих товарів, якщо на підприємстві не створювалося забезпечення для відшкодування наступних (майбутніх) операційних витрат на виконання гарантійних зобов'язань:

6) витрати на проведення передпродажних і рекламних заходів та на дослідження ринку (маркетингу) стосовно товарів (робіт, послуг), що продаються підприємством:

7) витрати на зберігання, навантаження, розвантажування та пакування готової продукції:

- на відшкодування складських, вантажно-розвантажувальних витрат постачальника, що включаються до ціни продукції згідно з базисом поставки, передбаченим угодою сторін;
- на пакувальні матеріали для затарювання готової продукції на складах.

8) податки, збори та інші обов'язкові платежі встановлені законодавством України:

Бухгалтерськими документами, які є підставою для визначення витрат на збут, виступають:

- по амортизації – «Розрахунок амортизації основних засобів»;
- по малоцінних та швидкозношуваних предметах – «Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів»;
- грошових коштів – «Видатковий касовий ордер», виписка банку;
- витрат на відрядження – «Авансовий звіт»;
- заробітної плати – «Табель обліку використання робочого часу», а також складена на його підставі Розрахунково-платіжна відомість.

Облік витрат, пов'язаних із збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг ведеться на рахунку 93 «Витрати на збут». За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат на збут, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати» (рис. 3).

Щомісячне списання витрат на збут оформляється за допомогою розрахунку (довідки), складеного працівником бухгалтерії.

Загальна методика обліку витрат на збут за елементами аналогічна методиці обліку витрат виробничої діяльності. Тобто на першому етапі формуються елементи витрат, на другому проводиться їх списання на фінансові результати. У внутрішньогосподарському обліку – визначається можливість прямого або непрямого віднесення витрат на відповідний вид продукції. Непрямі витрати поділяються між окремими видами продукції.

Тобто, у зв'язку із тим, що витрати на збут впливають на фінансовий результат, доцільно проводити розподіл цих витрат між окремими видами проданої продукції поза фінансовим обліком. У цьому випадку витрати можуть щомісячно розподілятися наступним чином:

а) витрати загального характеру – між видами реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг пропорційно до їх виробничої собівартості;

б) транспортні витрати (якщо їх питома вага є значною) – за видами реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг їх просто списують наприкінці місяця.

Рис. 3. Призначення та побудова рахунку 93 «Витрати на збут»

Для розподілу витрат на збут у бухгалтерії складають довідку-розрахунок або відомість розподілу, де вказуються види реалізованої продукції, її виробнича собівартість.

Аналітичний облік витрат на збут ведеться у відомостях в розрізі статей витрат та за економічними елементами. При організації обліку за центрами витрат відповідні регістри ведуть в розрізі складів і служб, пов'язаних зі збутом готової продукції.

Для узагальненого обліку витрат на збут використовують журнал-ордер № 5 при журнально-ордерній формі обліку, а при спрощеній формі обліку – розділ II Відомості 5-М.

4. МЕТОДИКА ОБЛІКУ ІНШИХ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Окрім адміністративних витрат та витрат на збут, до витрат періоду операційної діяльності відносять інші операційні витрати.

До інших операційних витрат включаються:

- витрати на дослідження та розробки відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»;
- собівартість реалізованої іноземної валюти, яка для цілей бухгалтерського обліку визначається шляхом перерахунку іноземної валюти в грошову одиницю України за курсом Національного банку України на дату продажу іноземної валюти, плюс витрати, пов'язані з продажем іноземної валюти;
- собівартість реалізованих виробничих запасів, яка для цілей бухгалтерського обліку складається з їх облікової вартості та витрат, пов'язаних з їх реалізацією;
- сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів;
- втрати від операційної курсової різниці (тобто від зміни курсу валюти за операціями, активами і зобов'язаннями, що пов'язані з операційною діяльністю підприємства);
- втрати від знецінення запасів; нестачі и втрати від псування цінностей;
- визнані штрафи, пеня, неустойка;
- витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення;
- інші витрати операційної діяльності [11].

У Методичних рекомендаціях з формування собівартості продукції в промисловості структура інших операційних витрат схожа до вищенаведеної. Сюди відносять:

- витрати на дослідження та розробки відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи";
- собівартість реалізованої іноземної валюти, яка для цілей бухгалтерського обліку визначається шляхом перерахунку іноземної валюти

в грошову одиницю України за курсом Національного банку України на дату продажу іноземної валюти, плюс витрати, пов'язані з продажем іноземної валюти;

- собівартість реалізованих виробничих запасів, яка для цілей бухгалтерського обліку складається з їх облікової вартості та витрат, пов'язаних з їх реалізацією;

- сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів;

- втрати від операційної курсової різниці (тобто від зміни курсу валюти за операціями, активами і зобов'язаннями, що пов'язані з операційною діяльністю підприємства);

- втрати від знецінення запасів;

- нестачі й втрати від псування цінностей;

- визнані штрафи, пеня, неустойка;

- витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення;

- інші витрати операційної діяльності [9].

На рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» ведеться облік витрат операційної діяльності підприємства, крім витрат, які відображаються на рахунках 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут».

Рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності» має такі субрахунки:

940 «Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»;

941 «Витрати на дослідження і розробки»;

942 «Собівартість реалізованої іноземної валюти»;

943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»;

944 «Сумнівні та безнадійні борги»;

945 «Втрати від операційної курсової різниці»;

946 «Втрати від знецінення запасів»;

947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»;

948 «Визнані штрафи, пені, неустойки»;

949 «Інші витрати операційної діяльності».

На субрахунку 940 "Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю" узагальнюється інформація про витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю, зокрема витрати від первісного визнання сільськогосподарської продукції і біологічних активів та від зміни справедливої вартості біологічних активів, які визначені відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 "Біологічні активи". Підприємства, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами, у цій статті відображають витрати від зміни вартості фінансових інструментів, які оцінюються за справедливою вартістю [6].

На субрахунку 941 "Витрати на дослідження і розробки" ведеться облік витрат, пов'язаних з дослідженнями та розробками, що здійснює підприємство, якщо такі дослідження та розробки відповідають Положенню (стандарту) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи".

На субрахунку 942 "Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти" узагальнюється інформація про витрати на купівлю-продаж іноземної валюти, зокрема від'ємна різниця між ціною купівлі-продажу іноземної валюти та її балансовою вартістю.

На субрахунку 943 "Собівартість реалізованих виробничих запасів" ведеться облік собівартості реалізованих виробничих запасів (сировини, матеріалів, відходів тощо) і необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу [6].

На субрахунку 944 "Сумнівні та безнадійні борги" узагальнюється інформація про нарахування резерву сумнівних боргів на заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), про суму списаної безнадійної заборгованості в разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних

боргів та про суму списаної безнадійної заборгованості, щодо якої створення резерву сумнівних боргів не передбачено.

На субрахунку 945 "Витрати від операційної курсової різниці" ведеться облік втрат за активами й зобов'язаннями операційної діяльності підприємства від зміни курсу гривні до іноземної валюти.

На субрахунку 946 "Втрати від знецінення запасів" ведеться облік втрат, пов'язаних із знеціненням (уцінкою) запасів, відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" і 27 "Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність".

На субрахунку 947 "Нестачі і втрати від псування цінностей" ведеться облік нестач грошових коштів та інших цінностей і втрат від псування цінностей, що виявлені в процесі заготовлення, переробки, збереження, та реалізації. Одночасно із списанням цінностей, винних у нестачі яких не встановлено, на витрати, балансова вартість списаного активу зараховується на позабалансовий рахунок 07 "Списані активи".

На субрахунку 948 "Визнані штрафи, пені, неустойки" ведеться облік визнаних економічних санкцій за невиконання підприємством законодавства та умов договорів.

На субрахунку 949 "Інші витрати операційної діяльності" узагальнюється інформація про такі витрати операційної діяльності, які не знайшли відображення на інших субрахунках рахунку 94 "Інші витрати операційної діяльності", зокрема витрати житлово-комунальних і обслуговуючих господарств, дитячих дошкільних закладів, будинків відпочинку, санаторіїв та інших закладів оздоровчого та культурного призначення, виплати за невідпрацьований час, що не підлягають накопиченню тощо. Підприємства, які є страховиками відповідно до Закону України "Про страхування", на цьому субрахунку узагальнюють інформацію про витрати страховика, зокрема відрахування у централізовані страхові резервні фонди, які утворюються для забезпечення виконання зобов'язань щодо окремих видів обов'язкового страхування, відрахування в

страхові резерви, інші, ніж резерв незароблених премій, які формуються у випадках, передбачених чинним законодавством [6].

Первинними документами, які використовуються для відображення інших операційних витрат виступають: по основних засобах – Розрахунок амортизації основних засобів, Інвентаризаційний опис основних засобів; по виробничих запасах – Лімітно-забірна картка, Накладна вимога на відпуск (внутрішнє розміщення) матеріалів, Інвентаризаційний опис товарно-матеріальних цінностей, Акт про уцінку; по малоцінних та швидкозношуваних предметах – Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів; грошових коштів – Видатковий касовий ордер, виписка банку, Акт інвентаризації наявності грошових засобів; заробітної плати – Табель обліку використання робочого часу та Розрахунково-платіжна відомість.

Щомісячне списання інших витрат операційної діяльності на результати від основної діяльності здійснюється на підставі розрахунку (довідки), оформленої працівником бухгалтерії.

Витрати періоду операційної діяльності відображаються у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід), форма якого регламентується НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Розділ I даного звіту побудований згідно з класифікацією доходів і витрат за видами діяльності та функціями, що забезпечують послідовне зіставлення доходів і витрат для визначення чистого прибутку (збитку) звітного періоду. У цьому звіті виділено окремі рядки для відображення інформації про адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати.

У третьому розділі Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) відображається інформація про витрати операційної діяльності в розрізі елементів витрат: матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, витрати іншої операційної діяльності.

5. Аналіз витрат періоду операційної діяльності

Мета аналізу витрат підприємства полягає в визначенні резервів можливого зменшення витрат операційної діяльності внаслідок більш ефективного використання виробничого потенціалу підприємства.

Системний підхід до аналізу витрат передбачає:

- виявлення місця і ролі показників витрат в оцінці досягнутої ефективності виробництва;
- розробку принципової схеми аналізу на основі класифікації факторів і резервів раціоналізації витрат;
- визначення методів вимірювання факторів і резервів раціоналізації витрат;
- встановлення основних напрямів мобілізації виявлених резервів раціонального використання виробничих ресурсів у поточному і перспективному плануванні собівартості.

Можна виокремити загальну блок-схему економічного аналізу витрат операційної діяльності підприємства (рис. 4.)

Групування затрат за елементами - призначено для виявлення всіх затрат на виробництво за їх видам і відображає всі затрати підприємства, пов'язані з виготовленням промислової продукції, включаючи і ту її частину, яка призначена для виконання робіт і послуг непромислового характеру. В цьому групуванні збережений принцип однорідності витрат, незалежно від спрямування затрат, які не можуть бути розподілені на складові частини. Аналіз затрат за елементами дозволяє вивчити вплив на рівень собівартості використання трудових ресурсів, основних і оборотних засобів. Дані такого аналізу являються базою для:

- встановлення потреб підприємства в матеріальних ресурсах, оборотних засобах, матеріально-технічному постачанню;
- визначення завдань по одиниці собівартості продукції;
- складання кошторису витрат на плановий період;

- розрахунку суми затрат на весь випуск продукції за кожним елементом.

Рис. 4. Загальна модель економічного аналізу витрат підприємства

Аналіз витрат за економічними елементами уможлиблює, у свою чергу, вивчення їхнього складу, питомої ваги кожного елемента, частку живої і уречевленої праці в загальних витратах на виробництво. Порівняння фактичної структури витрат за кілька періодів виявляє динаміку і напрямок зміни окремих елементів, матеріаломісткості, фондомісткості, енергомісткості, трудомісткості, собівартості продукції і вплив технічного процесу на структуру витрат.

Метою діяльності будь – якого підприємства є отримання прибутку. На превеликий жаль для всіх, хто займається підприємницькою діяльністю, неможливо отримати прибуток, не витрачаючи ніяких коштів. Витрати уникнути неможливо. Але проблема полягає в тому, що ресурси підприємства обмежені. Виникає питання як понести найменші витрати і отримати найбільший прибуток. Щоб забезпечувати зниження вартості реалізованої продукції, необхідно постійно здійснювати управління витратами на її виробництво, домагатися відносного зниження як прямих, так і накладних витрат. Зниження прямих витрат потребує значних капітальних інвестицій для впровадження нових технологій, нової техніки, вдосконалення організації виробництва тощо. Це під силу не всім підприємствам, тому важливим резервом зниження вартості виробів може бути відносна економія витрат на одиницю продукції. Але для того, щоб говорити про економію, треба згадати, що витрати, по-перше, треба обліковувати; по-друге, аналізувати з метою планування, а, відтак, і прибутку; по-третє шукати шляхи зменшення їх, щоб збільшити прибуток.

Внутрішні фактори впливу на прибуток підприємства - це фактори, які залежать від діяльності підприємства, зокрема:

- обсяг діяльності підприємства;
- стан та ефективність використання ресурсів підприємства;
- рівень доходів;
- рівень витрат;
- ефективність цінової та асортиментної політики.

Залежність між прибутком та витратами обернено-пропорційна. По-перше, чим менший рівень комерційних витрат, тим більший прибуток може отримати підприємство при реалізації продукції. По-друге, чим менша сума витрат обігу, тим більше зниження загальних витрат. Зниження витрат обігу можливе при:

- виборі найбільш оптимального місцезнаходження підприємства;
- зниження тарифів на транспортні послуги;

- посилення режиму економії;
- ефективне використання трудових ресурсів;
- ефективне використання матеріальних ресурсів.

Для оцінки ефективності господарської діяльності також використовують показники рентабельності – прибутковості чи дохідності капіталу, ресурсів чи продукції. Рентабельність відображає ступінь прибутковості його діяльності і вимірюється співвідношенням прибутку до величини продукції, відповідних ресурсів, чи власного капіталу [34]. Показники рентабельності є відносними показниками фінансових результатів діяльності підприємства. Розрізняють наступні групи показників рентабельності:

- рентабельність продукції;
- рентабельність активів;
- рентабельність капіталу.

Рентабельність продукції визначається як відношення валового прибутку до собівартості реалізованої продукції. Даний показник змінюється під впливом таких основних факторів:

- зміни собівартості продукції;
- зміни цін на продукцію;
- зміни структури продукції за рентабельністю.

Рентабельність активів підприємства характеризує ефективність їх використання і визначається як відношення чистого прибутку до середньої величини активів. Рентабельність розраховують по усіх активах підприємства і по матеріальних активах. На зміну рентабельності усіх активів підприємства впливають два основних фактори:

- зміна рентабельності продажу;
- зміна оборотності активів.

Рентабельність витрат підприємства розраховується відношенням чистого прибутку до операційних витрат підприємства. Рентабельність матеріальних витрат знаходиться, як відношення чистого прибутку

підприємства до матеріальних затрат за звітний період. Рентабельність трудових витрат розраховується як відношення чистого прибутку до витрат на оплату праці то витрат на соціальні заходи. Позитивною тенденцією для підприємства є зростання показників рентабельності.

Таким чином, мета аналізу витрат підприємства полягає в визначенні резервів можливого їх зменшення внаслідок більш ефективного використання виробничого потенціалу підприємства. Для досягнення цієї мети аналіз здійснюється на основі принципів системного, комплексного і кібернетичного підходів до аналізу економіки. Основою системного підходу є дослідження об'єктів витрат як системи, розкриття їх цінності, виявлення багатьох типів зв'язків, зведення їх в єдину теоретичну систему. Комплексний підхід означає вивчення об'єктів витрат як системи з погляду формування інформації для прийняття управлінських рішень. Кібернетичний підхід передбачає розгляд об'єктів витрат як системи, що складається з елементарних перетворювачів інформації.

ВИСНОВКИ

Витрати виробництва – одна з найважливіших категорій господарювання. Без витрат неможливе здійснення виробництва, оскільки вони є його передумовою. Одночасно витрати виступають як базис конкуренції: в умовах конкурентної боротьби виграє той, хто постійно знижує свої витрати. Тобто витрати суттєво впливають на те, чи залишиться підприємство на даному ринку взагалі, чи буде змушене покинути його.

Витрати періоду – це витрати операційної діяльності підприємства, які не можна пов'язати з виробництвом певного виду продукції (робіт, послуг). До витрат періоду операційної діяльності включають адміністративні витрати, витрати на збут, витрати іншої операційної діяльності.

Основними факторами, які визначають класифікаційні ознаки витрат періоду операційної діяльності підприємства певної галузі, систему їх обліку є: вид господарської діяльності підприємства; організаційна побудова господарської діяльності; галузь та підгалузь виду діяльності; вид продукції, що виробляється на підприємстві; методи оцінки об'єктів обліку; система організації внутрішньогосподарських відносин.

На даний час облік адміністративних витрат на підприємствах організований без деталізації місць виникнення витрат та відповідальних осіб, що, безумовно, знижує ефективність роботи з економії адміністративних витрат, виявлення резервів щодо їх зниження. Для отримання не лише узагальненої, а й конкретнішої й точнішої інформації, яка б дала змогу ефективно управляти господарською діяльністю підприємства за її структурними елементами доцільно усі виробничо-господарські підрозділи підприємства групувати за центрами виникнення витрат і центрами відповідальності за здійснені витрати. За таких умов на кожній ланці і на кожному рівні управління можливо забезпечити конкретну відповідальність працівників за здійснені витрати і їх раціоналізацію. Такий

підхід цілком прийнятний і щодо обліку та контролю адміністративних витрат та витрат на збут.

Витрати періоду операційної діяльності відображаються у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід), форма якого регламентується НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Розділ I даного звіту побудований згідно з класифікацією доходів і витрат за видами діяльності та функціями, що забезпечують послідовне зіставлення доходів і витрат для визначення чистого прибутку (збитку) звітного періоду. У цьому звіті виділено окремі рядки для відображення інформації про адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати.

У третьому розділі Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) відображається інформація про витрати операційної діяльності в розрізі елементів витрат: матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, витрати іншої операційної діяльності.

Мета аналізу витрат підприємства полягає в визначенні резервів можливого їх зменшення внаслідок більш ефективного використання виробничого потенціалу підприємства. Для досягнення цієї мети аналіз здійснюється на основі принципів системного, комплексного і кібернетичного підходів до аналізу економіки. Основою системного підходу є дослідження об'єктів витрат як системи, розкриття їх цінності, виявлення багатьох типів зв'язків, зведення їх в єдину теоретичну систему. Комплексний підхід означає вивчення об'єктів витрат як системи з погляду формування інформації для прийняття управлінських рішень. Кібернетичний підхід передбачає розгляд об'єктів витрат як системи, що складається з елементарних перетворювачів інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андриющенко Н.С. Суть і значення витрат: історичний аспект [Текст] / Н.С. Андриющенко // Економічна теорія та історія економічної думки. – 2007. – № 5. – С. 3-7.
2. Білоусова І. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 9. – С. 3-5.
3. Голов С.Ф., Костюченко В.М., Кравченко І.Ю., Ямборко Г.А. Фінансовий облік: Підручник. – К.: Лібра, 2005. – 976 с.
4. Грабова Н.Н., Добровський В.Н. Бухгалтерський облік у промислових та торгівельних підприємствах, 2000: -- КАСК, 2000. – 624с.
5. Задорожний З.В. Внутрішньогосподарський облік у будівництві. Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 336 с.
6. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. №291.
7. Крупка Я. Д. Фінансовий облік. Підручник / Я.Д. Крупка, З.В. Задорожний, Н.Я. Микитюк та ін.. — К.: «Хай-Тек Прес», 2011. — 544 с.
8. Карп'як Я. С. Організація обліку: навч. посіб. / Я.С. Карп'як, В.І. Воськало, В.С. Мохняк / Національний ун-т «Львівська політехніка». – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2014 .– 366 с.
9. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені Наказом Міністерства промислової політики України від 9 липня 2007 року № 373.
10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 р. № 246.
13. Пушкар М.С. Управлінський облік: Навчальний посібник. - Тернопіль, 1997. - 160 с.
14. Партин Г.О. Бухгалтерський облік. Основи теорії і практики [Текст] / Партин Г.О., Загороній А.Г. – Київ: Знання, 2004. – 377с.
15. Управленческий учет / Под ред. В. Паляя и Р. Вандер Вила. - М.: ИНФРА-М, 1997.- 480с.
16. Слесар Т. Генезис обліку адміністративних витрат / Слесар Т., Вознюк В. // № 4. – 2014 / [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2014_04_17_18_kampodilsk/sekcija_1_2014_04_17_18/genezis_obliku_administrativnih_vitrat/51-1-0-880
17. Чумаченко М., Белоусова І. Економічна робота на підприємстві та П(С)БО 16 «Витрати» // Бухгалтерський облік і аудит. - № 3. – 2007. – С. 13-16.